

Culturele analyse

Inzake

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Rapporteur

**Buro KleurKracht, expertisebureau
interculturele communicatie**

Bezoekadres: Insulindestraat 46-48
3038 JB Rotterdam

KvK: 09182056

Bank: IBAN NL80 ABNA 0436 2159 77

Btw: NL 1616.94.299 B01

www.intercultureeldialoog.nl

Datum rapportage: 13 juni 2016

Contactpersoon:

Mw. mr. M.F.M. Wannet

E-mail info@intercultureeldialoog.nl

Telefoon +31 (6) 19411604

Inleiding

Deze analyse heeft als doel de verklaringen van [REDACTED] over de redenen van haar asielaanvraag, binnen de relevante culturele context te kunnen plaatsen. Om objectiviteit te kunnen waarborgen, acht Buro KleurKracht het nadrukkelijk niet haar taakstelling om concrete uitspraken te doen over de geloofwaardigheid van verklaringen in individuele asielaanvragen. De informatie in deze analyse kan dus niet worden beschouwd als een oordeel van Buro KleurKracht over de verklaringen van [REDACTED], doch moet gezien worden als een informatief kader om deze verklaringen te kunnen beoordelen.

De analyse behandelt achtereenvolgens de volgende onderwerpen:

1. proces van bewustwording en acceptatie;
2. relaties met vrouwen/meisjes;
3. rol van religie;
4. inschatten van risico's;
5. problemen land van herkomst.
6. Verklaringen [REDACTED]

Indien u na het lezen van deze analyse vragen of opmerkingen heeft, kunt u contact met mij opnemen via de volgende contactgegevens: Mw. mr. M.F.M. Wannet T 06 19411604 E info@intercultureeldialoog.nl.

1. Proces van bewustwording en acceptatie

Verklaringen van Oegandese LHBT-asielaanvragers over een proces van bewustwording en/of zelfacceptatie, dienen gezien te worden binnen de context van de onderstaande aspecten.

Fluide gebruik van seksuele identiteitscategorieën

Onderzoeksgegevens laten zien dat collectivistische waarden dominant zijn in Oeganda. Dit houdt o.a. in dat iemands identiteit diep verweven is in zijn of haar relaties met de gemeenschap en verwanten.¹

Recentelijk etnografisch onderzoek onder Oegandese LHBT²'ers, laat zien dat deze collectivistische oriëntatie o.a. als gevolg heeft dat het consistent gebruik van vaste identiteitscategorieën (zoals 'lesbienne' of 'homoseksueel') niet vanzelfsprekend is onder

¹ Rarick, C., Winter, G, Nickerson, I. e.a. (2013) An Investigation of Ugandan Cultural Values and Implications for Managerial Behavior. *Global Journal of Management and Business research Administration and Management*. Volume 13. Uitgave 9. Versie 1.0. p. 5. Online raadpleegbaar op: https://globaljournals.org/GJMBR_Volume13/1-An-Investigation-of-Ugandan-Cultural.pdf

² De 'i' staat voor intersex.

Oegandese LHBTI'ers. Het komt veel voor dat zij hun ervaringen met wisselende termen omschrijven, al naar gelang context, situatie, ervaring en relatie tot de ander. Zo kan iemand zichzelf in de ene situatie als homoseksueel omschrijven, in een andere als transgender en in weer een andere als hetero. Dit heeft ermee te maken dat de bestaande westerse terminologieën niet zo zeer worden gezien als een vaste identiteitscategorie, maar meer als een hulpmiddel om iemands ervaringen in een bepaalde context te omschrijven. Hoewel de Engelse termen 'lesbian', 'bi', 'gay' en 'trans' wel gebruikt worden door Oegandese LHBTI'ers, betekent dit dus niet dat ze ook hetzelfde betekenen als de in het westen gangbare definitie. Wat ze dan wel betekenen, dat verschilt sterk per persoon, context en situatie.³

Het feit dat er in Oeganda één term gebruikt voor alle non-heteroconforme ervaringen ('kuchu') laat zien dat er buiten de westerse statische categorieën om gedacht wordt.⁴

Wat betekent dit voor verklaringen van Oegandese LHBTI- aanvragers?

- Mogelijk inconsequent gebruik van begrippen die verwijzen naar een seksuele oriëntatie. Een gebruikt begrip is dus op zichzelf onvoldoende richtinggevend om iemands ervaring te kunnen begrijpen;
- Een gebruikt begrip dat verwijst naar een seksuele oriëntatie, betekent niet zonder meer hetzelfde als de in het westen gangbare definitie. Nogmaals: een gebruikt begrip, is dus onvoldoende richtinggevend om iemands ervaring te kunnen begrijpen.;
- Een seksuele ervaring, of anderszins gevoelsomschrijving, levert in de Oegandese context niet noodzakelijkerwijs een identiteitscategorie op. Hierbij moet de nuance geplaatst worden dat dit niet betekent dat de ervaring op zichzelf niet classificeert tot een van de in het westen gebruikte identiteitscategorieën, conform de in het westen gangbare definitie. Simpel gezegd: volgens 'Van Dale' is iemand lesbisch, maar toch noemt zij zichzelf niet zo. Nogmaals: een gebruikt begrip, is onvoldoende richtinggevend om iemands ervaring te kunnen begrijpen.

³ Minor Peters, M. (2014) Kuchus in the Balance: Queer Lives under Uganda's Anti-Homosexuality Bill. *North Western University*. Evenston, USA. P. 3.

⁴ Minor Peters, M. (2014) Kuchus in the Balance: Queer Lives under Uganda's Anti-Homosexuality Bill. *North Western University*. Evenston, USA. P. 9.

Het duiden van (seksueel/romantisch) gedrag en gevoelens

In een context waarin objectieve en volledige informatievoorziening over homoseksualiteit marginaal dan wel onevenredig verspreid en toegankelijk is, kan met zich meebrengen dat iemand zijn of haar gedrag/gevoelens niet of moeizaam kan duiden en kaderen. Onderzoek van GRA (Global Rights Alert) wees uit dat 28 procent van het gezondheidspersoneel in de regio Kampala nooit van seksuele minderheden gehoord had.⁵ Een ander onderzoek van FARUG liet zien dat gezondheidswerkers die wel op de hoogte waren van seksuele minderheden, seksuele minderheden op verschillende manieren omschreven, zoals “mensen die verward zijn over wat ze willen op seksueel gebied”, “drugsverslaafden” en “mensen die niets weten over voortplanting.”⁶ Deze cijfers zijn te meer tekenend, nu gezondheidswerkers tot een groep mensen behoren van wie verwacht kan worden dat zij beter op de hoogte zijn van seksuele minderheden dan de ‘gemiddelde Oegandeese’. Een Oegandese forumbezoeker schreef op een forum over homoseksualiteit: “De vraag die ik altijd gehad heb, is: ‘Zijn het echte mensen? Hebben ze ouders, broers, zussen, et cetera?’”⁷

Bepaalde omstandigheden, zoals bijvoorbeeld ongeletterdheid, verkleinen de kans, dat iemand over informatie en vocabulaire beschikt die/dat hij of zij kan linken aan de eigen ervaringen, nóg kleiner.

Daarbij komt dat in Oeganda het huwelijk en het vermogen tot voortplanting, belangrijke pijlers zijn in de gemeenschap.⁸ Dit kan met zich meebrengen dat, zolang iemand niet in strijd handelt met de huwelijksverplichtingen en daarin gelinkte verwachting tot voortplanting (bijvoorbeeld omdat er vanwege iemands leeftijd nog geen sterke huwelijksdruk op hem of haar lag, of omdat hij of zij getrouwd is met iemand van het andere geslacht), zijn of haar gedrag of gevoelens niet als afwijkend gezien worden c.q. getolereerd werden (door zichzelf en/of de gemeenschap). Seksueel gedrag tussen tieners of jong volwassenen van hetzelfde geslacht kwam in Oeganda op grote schaal voor, zonder dat dit gelinkt werd aan homoseksualiteit (dit is overigens sinds de anti-gaymovement wel veranderd).⁹ Ook is het voorstelbaar dat iemand zijn of haar gevoelens an sich niet veroordeelt, omdat deze op zichzelf geen consequenties hebben.

⁵ Minor Peters, M. (2016). They wrote gay on her file. transgender Ugandans in HIV prevention and treatment. In: *Cult Health Sex*. 2016;18 (1):p. 84-98

⁶ Minor Peters, M. (2016). They wrote gay on her file. transgender Ugandans in HIV prevention and treatment. In: *Cult Health Sex*. 2016;18 (1):p. 84-98

⁷ Minor Peters, M. (2014) *Kuchus in the Balance: Queer Lives under Uganda’s Anti-Homosexuality Bill*. North Western University. Evenston, USA. P. 82.

⁸ Olowo Onyanko, E. Ugandan Traditional Cultural Values. Datum onbekend. Online raadpleegbaar op: https://www.academia.edu/1937342/Ugandan_Traditional_Cultural_Values. Pagina’s niet genummerd.

⁹ E-mail M. Minor Peters d.d. 29 maart 2016. Zie ook: <http://gayuganda.blogspot.nl/2009/04/some-truths-about-homosexuality.html>

Bij het beoordelen van verklaringen over (seksueel/romantisch) gedrag en gevoelens, moet er daarnaast rekening mee worden gehouden dat in Oeganda, traditioneel gezien, onder seks alleen penetratie verstaan wordt.¹⁰ Intieme handelingen tussen twee vrouwen vallen niet onder de definitie, tenzij er penetratie plaatsvindt.¹¹

Tot slot, zijn bepaalde vormen van intieme handelingen genormaliseerd. Het oprekken van elkaars binnenste schaamlippen is bijvoorbeeld een belangrijke culturele gewoonte tussen meisjes onderling, maar dit wordt niet met seks of seksualiteit geassocieerd, ook als een meisje er opgewonden van wordt en een orgasme krijgt.¹²

Wat betekent dit voor verklaringen van Oegandese LHBTI- aanvragers?

- Romantische gevoelens/uitingen of seksuele gevoelens/uitingen voor/naar iemand van hetzelfde geslacht worden niet noodzakelijk in verband gebracht met een van de norm afwijkende seksuele oriëntatie en worden dan ook niet noodzakelijk als problematisch gezien.
- Het onderscheid tussen romantisch en non-romantisch gedrag/gevoelens en seksueel en non-seksueel gedrag/gevoelens zijn mogelijk niet helder voor de aanvrager, dan wel volgen een alternatieve lijn dan welke in het westen gangbaar is. Indien deze lijn, of anders gezegd: de indicaties die een aanvrager gebruikt om zijn eigen gevoelens/gedrag te kunnen duiden, niet worden uitgediept, zijn verklaringen weinig zeggend.

Focus op gedrag

Zoals eerder genoemd is Oeganda een collectivistische samenleving. Daar waar de gemeenschap centraal staat, heeft iemands gedrag meer gevolgen dat iemands innerlijke gevoelswereld. Dit kan verklaren waarom de anti-homowet homoseksualiteit in termen van seksueel gedrag definieert en dat ook de Luganda termen die zien op homoseksualiteit (omusiyazi- letterlijk: afval eten) seksueel gedragsgeoriënteerd zijn.¹³ Mogelijk worden vragen over bewustwording en acceptatie hierdoor gelinkt aan seksueel gedrag en niet zo zeer aan een innerlijke gevoelsbeleving.

¹⁰ E-mail M. Minor Peters d.d. 29 maart 2016. Zie ook: Tamale, S. (2013) Out of the Closet: Unveiling Sexuality Discourses in Uganda. Online raadpleegbaar op: http://agi.ac.za/sites/agi.ac.za/files/fa_2_standpoint_3.pdf

¹¹ De anti-homowet is raadpleegbaar op Google docs: <https://drive.google.com/file/d/0B7pFotabJnTmYzFiMWJmY2UtYWYxMi00MDY2LWI4NkYyTVIOWU1OTEzMzk0/view?ddrp=1&hl=en&pli=1#>

¹² In de aflevering over Oeganda in de documentairereeks van Sunny Bergman 'The Sunny Side of Seks' komt dit uitgebreid naar voren: http://www.npo.nl/sunny-side-of-sex/12-09-2013/VPWON_1200117

¹³ Minor Peters, M. (2014) Kuchus in the Balance: Queer Lives under Uganda's Anti-Homosexuality Bill. *North Western University*. Evenston, USA. P. 76.

Wat betekent dit voor verklaringen van Oegandese LHBTI- aanvragers?

- Vragen zoals “hoe voelde u zich toen u ontdekte dat u lesbisch/homo was?” kunnen gelinkt worden aan seksuele ervaringen. Er kan dus een positieve respons komen, omdat de seksuele ervaring op zichzelf goed beviel. Hieruit kan echter nog niet worden afgeleid dat iemand het fijn vindt dat hij of zij afwijkt van de in zijn land gangbare norm. Deze twee aspecten moeten los van elkaar gezien worden. Het verdient dan ook aanbeveling om zorgvuldig na te gaan waar de antwoorden precies op zien.

2. Relaties met vrouwen/meisjes

Verklaringen over relaties

In de Oegandese context bestaan er veel verschillende vormen van relaties. Een relatie impliceert niet noodzakelijk een liefdesverbond. Niet-vrijwillige, semi-vrijwillige en transactionele relaties (relaties gebaseerd op financiële gunsten, vaak in ruil voor seks), komen op grote schaal voor.¹⁴ Vanuit dit opzicht staan relaties dan ook niet noodzakelijk in verband met iemands seksuele of romantische voorkeur.

Wat betekent dit voor verklaringen van Oegandese LHBTI- aanvragers?

- Verklaringen over relaties kunnen niet automatisch gelinkt worden aan iemands romantische en/of seksuele voorkeur. Het is belangrijk om goed uit te diepen hoe iemand de verschillende relaties van elkaar onderscheidt, om welke redenen iemand een relatie aanging, welke relaties de aanvrager in verband brengt met zijn of haar seksuele oriëntatie en waarom.

Verklaringen over [REDACTED]

In Oeganda zijn relaties in grote mate gebaseerd op materiële uitwisseling: “No romance without finance”. Er wordt een verband gezien tussen financiële steun en liefde, waarbij de man of de mannelijke partner verantwoordelijk is voor het verstrekken van financiële steun.¹⁵

Omdat Oeganda een relatief arm land is en men tegelijkertijd veel belang hecht aan materiële welvaart, ontstaat er in relaties met grote economische verschillen tussen partners, al snel afhankelijkheid. Daar komt bij dat het daten met een blanke in Oeganda een grootse

¹⁴ Walker, D., Perezniato, P., Bantebya, G., e.a. (2014) Sexual exploitation of adolescent girls in Uganda. The drivers, consequences and responses to the ‘sugar daddy’ phenomenon. *Overseas Development Institute*. P. 1-2. Online raadpleegbaar op www.odi.org

¹⁵ Mills, David, and Richard Ssewakiryanga. 2005. “No Romance without Finance: Commodities, Masculinities & Relationships amongst Kampalan Students.” In *Readings in Gender in Africa*, Cornwall A. Bloomington, IL: Indiana University Press. P. 90–95

aangelegenheid is. Een blanke staat o.a. symbool voor toegang tot financiële bronnen, hetgeen een zekere machtspositie met zich meebrengt.¹⁶

In Nederland woonachtige Oegandezen gaven in een gesprek met de auteur van dit rapport aan dat Oegandezen de intensiteit van een relatie niet noodzakelijk in verband brengen met de hoeveelheid informatie die partners van elkaar hebben. Het kan zijn dat twee mensen een intieme relatie hebben, zonder dat ze veel van elkaar weten. Het komt voor dat mensen langere tijd een relatie met elkaar hebben, zonder dat zij elkaars volledige naam kennen.¹⁷

Wat betekent dit voor verklaringen van Oegandese LHBTI- aanvragers?

- Vragen over liefde, worden mogelijk beantwoord met een verwijzing naar financiële zaken. Dit betekent niet dat er geen gevoel van liefde werd ervaren, er wordt alleen een andere (financiële) maatstaf als richtinggevend hiervoor gezien.
- Aanvragers zijn mogelijk niet (volledig) op de hoogte van persoonlijke informatie over hun partners. Dit zegt echter weinig over de relatie an sich.
- Aanvragers ervoeren mogelijk weinig autonomie t.o.v. hun partner daar waar sprake was van afhankelijkheid, waardoor verklaringen, bijvoorbeeld over waarom bepaalde keuzes werden gemaakt, beperkt kunnen blijven.

3. Rol van religie

De grootste zorg van Oegandese LHBT'ers is eventuele uitsluiting van familie en gemeenschap, meer dan religie an sich. Ook moet er rekening mee worden gehouden dat 98% van de Oegandezen religieus is. Het onderscheid tussen problemen met religie en problemen met gemeenschap sec. is hierdoor niet altijd gemakkelijk te maken.

Over strijd met het geloof bestaat bovendien geen eenduidige mening. In Oeganda is er bijvoorbeeld een christelijke priester zeer actief binnen de LHBT activistische wereld. Hij pleit expliciet dat homoseksualiteit niet tegen het geloof ingaat.¹⁸ Er zijn Oegandese LHBT'ers die vinden dat hun geaardheid niet tegen hun geloof ingaat.¹⁹

Wat betekent dit voor verklaringen van Oegandese LHBTI- aanvragers?

- Aanvragers hebben mogelijk op ervaringsniveau geen problemen gehad met religie, omdat religie niet gefilterd wordt van de gemeenschap. Zij hebben zich, om deze zelfde

¹⁶ E-mail M. Minor Peters d.d. 29 maart 2016, bijgevoegd.

¹⁷ Gesprek M. Wannet met in Nederland woonachtige Oegandesen d.d. 20 april 2016.

¹⁸ Dit komt uitvoerig aan de orde in de documentaire Call me Kuchu: <https://callmekuchu.com/act/>

¹⁹ <http://gayuganda.blogspot.nl/2009/04/some-truths-about-homosexuality.html>

reden, mogelijk ook niet verdiept in de separate rol van religie. Aanvragers geven bijvoorbeeld aan dat zij vrezen voor de gemeenschap, maar niet zo zeer problemen of gewetenskwesaties ondervinden vanwege hun religie.

- Aanvragers verklaren mogelijk dat de geaardheid niet indruist tegen de religie.

4. Inschatten van risico's

Onderzoeksdata suggereren dat Oegandezen sterk gericht zijn op de korte termijn.²⁰ Er wordt ook wel gezegd dat Oegandezen een cyclisch tijdsbesef hebben, waarbij tijd in de richting van het verleden roteert. Iemand beleeft tijd deels in zijn eigen leven, dat zich in het heden afspeelt, en deels via generaties uit een tijd ver voordat de persoon in kwestie was geboren. Het verleden wordt geacht terug te komen in het nu. Omdat de tijd in deze beleving in de richting van het verleden en niet in de toekomst roteert, is het niet verrassend dat Oegandezen zich relatief weinig met de toekomst bezig houden.²¹

Wat betekent dit voor verklaringen van Oegandese LHBTI- aanvragers?

- Maakt risico-inschattingen mogelijk op basis van een korte tijdsspanne.
- Houdt weinig rekening met toekomstige factoren.

5. Problemen land van herkomst

In orale tradities, zoals de meeste Afrikaanse landen die kennen, wordt er gebruikgemaakt van een levendige vertelstijl. Het kan zijn dat er geen duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen verleden en toekomst en tussen de persoon zelf en derden. Zo verklaarden Rwandese getuigen voor het Rwandatribunaal over een gebeurtenis alsof ze er zelf bij waren, terwijl dit niet zo bleek te zijn.²²

Wat betekent dit voor verklaringen van Oegandese LHBTI- aanvragers?

- Verklaart mogelijk over derden alsof het zichzelf betreft. Het is aan te bevelen expliciet te verifiëren of de aanvrager daadwerkelijk probeert te zeggen dat de gebeurtenis zichzelf betreft en of deze daadwerkelijk heeft plaatsgevonden.

²⁰ Rarick, C., Winter, G, Nickerson, I. e.a. (2013) An Investigation of Ugandan Cultural Values and Implications for Managerial Behavior. *Global Journal of Management and Business research Administration and Management*. Volume 13. Uitgave 9. Versie 1.0. p. 7. Online raadpleegbaar op: https://globaljournals.org/GJMBR_Volume13/1-An-Investigation-of-Ugandan-Cultural.pdf.

²¹ Olowo Onyanko, E. Ugandan Traditional Cultural Values. Datum onbekend. Online raadpleegbaar op: https://www.academia.edu/1937342/Ugandan_Traditional_Cultural_Values. Pagina's niet genummerd.

²² Prosecutor v. Alfred Musema (Judgement and Sentence), ICTR-96-13-T, 27 January 2000, para. 103 cited in P Levrincova, Did It Really Happen? Testimonies before the International Criminal Tribunals and Refugee Status Determination, dissertation, Charles University, Prague 2010. P. 125.

6. De verklaringen van [REDACTED]

- De omstandigheid dat [REDACTED] haar contacten met meisjes op jonge leeftijd aanvankelijk niet noemt, kan mogelijk verklaard worden doordat zij deze in eerste instantie niet met seksuele of romantische voorkeur in verband bracht. Dit, omdat dit type contacten in Oeganda niet persé als afwijkend worden gezien. Bovendien kan het zijn dat zij op het moment dat zij deze ervaringen met meisjes had mogelijk nog niet wist wat lesbisch zijn inhield. Vanuit dit opzicht is het dus niet bevreemdend dat zij de ervaringen in eerste instantie niet noemt in relatie tot haar geaardheid. Dat zij dit later wel doet, kan mogelijk verklaard worden doordat haar beeldvorming over lesbisch zijn meer gevormd is naarmate zij langer in Nederland heeft verbleven.
- Doordat scheidslijnen tussen seksueel en niet seksueel gedrag/ gevoelens en romantisch en niet romantisch gedrag/gevoelens in Oeganda heel anders getrokken kunnen worden dan in Nederland, kan het zijn dat ambtenaar die het gesprek afneemt enerzijds en [REDACTED] anderzijds de concepten 'interesse in' en 'vallen op' verschillend inkleuren. Hetzelfde geldt voor het begrip 'relatie'. De verklaringen van [REDACTED] dat zij sinds [REDACTED] lesbisch is, voor [REDACTED] geen interesse had in vrouwen, voor [REDACTED] op mannen en vrouwen viel, wel eerder relaties heeft gehad met meisjes, et cetera, kunnen mogelijk alle aan de hand hiervan verklaard worden. Uit de gehoren kan bijvoorbeeld worden afgeleid dat [REDACTED] onder 'vallen op' en 'relatie' ook het slapen met mannen voor geld verstaat, ook al voelde ze niets voor deze mannen. Dit kan erop duiden dat zij de concepten 'vallen op' en 'relatie' niet in verband brengt met haar seksuele/ romantische voorkeur.
- De verklaringen 'ik vind het leuk', 'het was goed, het was gezellig', zien mogelijk op seksuele ervaringen en niet zozeer op een breder proces van bewustwording.
- Dat [REDACTED] niet volledig over [REDACTED] geïnformeerd is, kan mogelijk verklaard worden door financiële afhankelijkheid en ervaren ongelijkwaardigheid, bijvoorbeeld vanwege de westerse afkomst van [REDACTED] en een leeftijdsverschil, in combinatie met de omstandigheid dat het in Oeganda niet de gewoonte lijkt te zijn om veel persoonlijke vragen te stellen.
- Dat [REDACTED] dacht dat [REDACTED] niet meer zou langskomen, is begrijpelijk gezien de omstandigheid dat men in Oeganda over het algemeen gericht is op de korte termijn.

- Dat [REDACTED] verklaarde over discriminatie, stenen gooien e.d., terwijl deze gebeurtenissen niet in haar leven hadden plaatsgevonden, kan mogelijk verklaard worden door een verhalende vertelstijl, welke in veel Afrikaanse landen gebruikelijk is.
- Dat [REDACTED] niet expliciet heeft gezegd dat zij moeite heeft met haar seksualiteit vanwege haar religie, kan mogelijk verklaard worden doordat zij religie op zichzelf (los van de gemeenschap) niet als belemmerende factor ziet.